

Kulturbeite

Utnytt potensialet

Rett beitetrykk og rett fordelt gjødsling gjennom heile beitesesongen er grunnlaget for gode avlingar på kulturbeite. Då må sjølvstekt god drenering og kalktilstand, og effektiv ugraskamp, liggja i botn. Det er mange som ikkje utnyttar potensialet i kulturbeita godt nok.

Bv

Dag Raustein

Jostein Eiane på Sokn i Rennesøy driv saman med resten av familien nær 400 mål kulturbeite – i tillegg til like mykje dyrka jord. Over halvta av arealet er leigd. Rundt 30 mjølkekyr og 350 vinterføra sauer omset graset til mjølk og kjøt.

Jostein tok hovudoppgåve innan beite då han studerte ved Norges Landbrukshøgskule. Sentralt i denne hovudoppgåva stod registrering av avlingspotensialet i kulturbeite. Etter at han og familien overtok heimegarden hans i 2004, har han fått praktisera det han kan om beite. Vi besøkte garden saman med tidlegare fylkesagronom i planteavl og beitebruk, og fylkeslandbruksjef i Rogaland, Einar K. Time, for å få kunnskap om korleis kulturbeite skal driftast. Jostein fortel at Einar K. Time var hans viktigaste læremeister då han arbeidde med hovudoppgåva.

Einar K. Time, til v. og Jostein Eiane konstaterer at det er ein allsidig og god grasflora i dette kulturbeitet, med godt innslag av fleirårig raigras.

Stort avlingspotensiale

Grunnlaget for hovudoppgåva var registrering på fire gardar, to i Rennesøy og to i Sandnes. Vi skal her ikkje gå nærare inn på registreringane, men bare trekkja fram nokre av konklusjonane. Beite med innslag av fleirårig raigras gav høgare avling enn beite utan dette grasslaget. Raigraset finn ein mest av opp til 200 m over havet.

Registreringane blei utførte ved å slå graset fire gonger gjennom sesongen, og ikkje ved beiting. Ved å slå får ein høgare avling enn det dyra tek opp ved kontinuerleg beiting. Einar K.

Time fortel at ein ut frå gamle forsøk kan rekna med at det dyra tek opp ved kontinuerleg beiting, ligg på 50 – 70 % av det ein måler ved å hausta ved slått.

På dei beste felte blei det registrert avlingar på over 800 FEm pr. mål netto beiteareal. Det gir eit potensiale ved beiting på over 500 FEm pr. mål nettoareal. Kor mange bønder greier å utnytt dette potensialet? Jostein Eiane er ein av dei som gjer det han kan for å greia det, og vi let han forklara oss dei viktigaste prinsippa han arbeider etter når det gjeld beitebruken.

God jord- og plantekultur

- Mykje av beita er småkuperte, og med fjell i dagen på store delar. Der gir plasseringa av grøftene i dei lågaste søkka seg sjølv. Vi har elles prøvd å utnytt grøftevatnet slik at det blir samla opp i utløpet av grøftene og brukt som drikkevatt til dyra. Det lettat arbeidet med vassforsyning til dyra, forklarar Jostein, som legg til at det er viktig å få bort vatnet for å redusera trakkskader

Svært fine og ugrasfrie kulturbeite som er haldne godt nede gjennom beitesesongen. Her er vi sist i juli.

Sambeiting mellom storfe og sau har mange fordelar. Det gir høve til å regulera beitetrykket og dyreslaga et ulike delar av beitegraset.

og for å halda leverikthen borte. Einar K. Time understrekar gamal lærdom:

- Kulturbeita skal vera like godt drenerte som dyrka jord.

Ugraskampen er viktig. Også her gjeld det å gjera dei rette tinga. Om vi tek føre oss fire av dei viktigaste ugrasa, så seier Jostein det slik: - Høymola og landøyda tek sauene seg av og eg tenkjer ikkje på dei. Tistelen må takast alvorleg. Det er myrtistel som dominerer her. Mi erfaring er at etter effektiv kamp i 10 år, med punktspøyting og stikking, er det lite att. Der det blir sambeita, blir gjerne myrtistel og brennesle brysame, men er under kontroll. Også hjå oss registrerer vi at lyssiv/knappsiv er på frammarsj, men med å sprøyta før det får overtaket, er sivet relativt lett å halda i sjakk.

Vi registrerer at beita ser sær fine ut med omsyn til drenering og ugras.

- Eg tek jordprøvar med visse mellomrom, og kalkar når pH kjem ned mot 5,5. Eg prøver å halda pH på 6 – 7 og brukar skjelsand som kalkingsmiddel, seier han om den saka.

Drift av beite tilpassa areal og dyr

- Det er klart at det blir forskjell på drift av kulturbeite til sau om ein sender sauene til heiebeite, eller om dei går heime heile sommaren. Fordelinga mellom kulturbeite og dyrka jord avgjer korleis ein driftar kulturbeita, og kor mykje ein må beita på dyrka jord. Dyreslaga som beitar, spelar også inn i høve til korleis ein skal drifta beita for

å få mest mogleg utav dei, innleier Jostein om korleis han sjølv praktiserer beitebruken.

- Vi har funne at kontinuerleg beiting på kulturbeita passar best for sauene. Stripe- eller skiftebeiting passar betre der det er sambeiting med storfe, eller storfe aleine, fortel han.

- Vi bruker husdyrgjødsel på beita om våren. Denne må ut så tidleg som mogleg. Husdyrgjødsel har lang verknadstid og gir god vekst. Gjødsling med mineralgjødsling gjennom sesongen blir fordelt på tre til fire gonger. Ved gjødslinga i mai bør normalt N-gjødslinga ikkje vera for sterk, for då er veksten god nok likevel. Til vanleg bruker eg NK-gjødsling første gongen etter husdyrgjødsel, men av og til ei NPK-gjødsling i staden. Resten av sesongen nyttar eg rein N-gjødsling. Tal gjødslingar og gjødslingsmengder blir tilpassa noko til avlingsnivået den aktuelle sesongen, men normalt ligg vi nok på ei samla N-gjødsling på 20 – 25 kg for heile sesongen, husdyrgjødsel inkludert, seier han vidare.

Viktig i mai/juni

- Vi slepper sauene på beite så tidleg som råd er. Til vanleg blir det i førstninga av april. Sauene lammar inne, og blir først sleppte ut etter lamming, forklarar Jostein.

- I mai/juni er beiteveksten på topp. Om ikkje beitetrykket er høgt nok til å halda beita godt nede til ei kvar tid då, og graset blir for langt, øydelegg ein for

heile resten av sesongen. Eller sagt med andre ord: Det må vera nok dyr heile tida. Her hjå oss løyser vi det med å sleppa inn storfe på kulturbeita mai/juni, for så å ta dei bort derfrå når sauene seinare greier å halda beita nede. Då blir det eit samspel mellom bruken av kulturbeita og bruk av dyrka jord som beite. Dei som sender sauene på heiebeite, må finna løysingar som gjer at kulturbeita blir haldne nede i heiebeitesesongen, anten med storfe, eller ved å halda att nok sauer heime, understrekar han.

- Eg regulerer beitetrykket ut frå grashøgda til ei kvar tid. Når eg nyttar storfe, nyttar eg den gamle omrekningsfaktoren på eitt storfe = 10 sauer/lam, fortel han.

- I utgangspunktet har vi alle sauene på kulturbeite, og så nyttar vi storfeet til å ta toppane i tilveksten av beita. Storfe er effektive når graset nærmar seg å bli for langt til at sauene beiter det ned. Dersom ein vil nytta stripe- eller skiftebeite, er sambeiting effektivt, mellom anna ved at storfeet tek det lengste graset. Sauen er effektiv til å beita graset rundt kurukene, gras storfeet ikkje tek, avsluttar Jostein Eiane.

Ein skal ikkje ha reist så mykje her på Sørvestlandet for å sjå at det er mange som har svært mykje å henta i betre utnytting av kulturbeita sine. For mange ligg kanskje det største potensialet i betring av gardsdrifta akkurat her.